

Koldingbogen

- ÅRSTAL:** 2016
- FORFATTER:** Lene Wul
- TITEL:** Industrisamfundets kulturarv
- KORT RESUME:** Indledning til Koldingbogen 2016

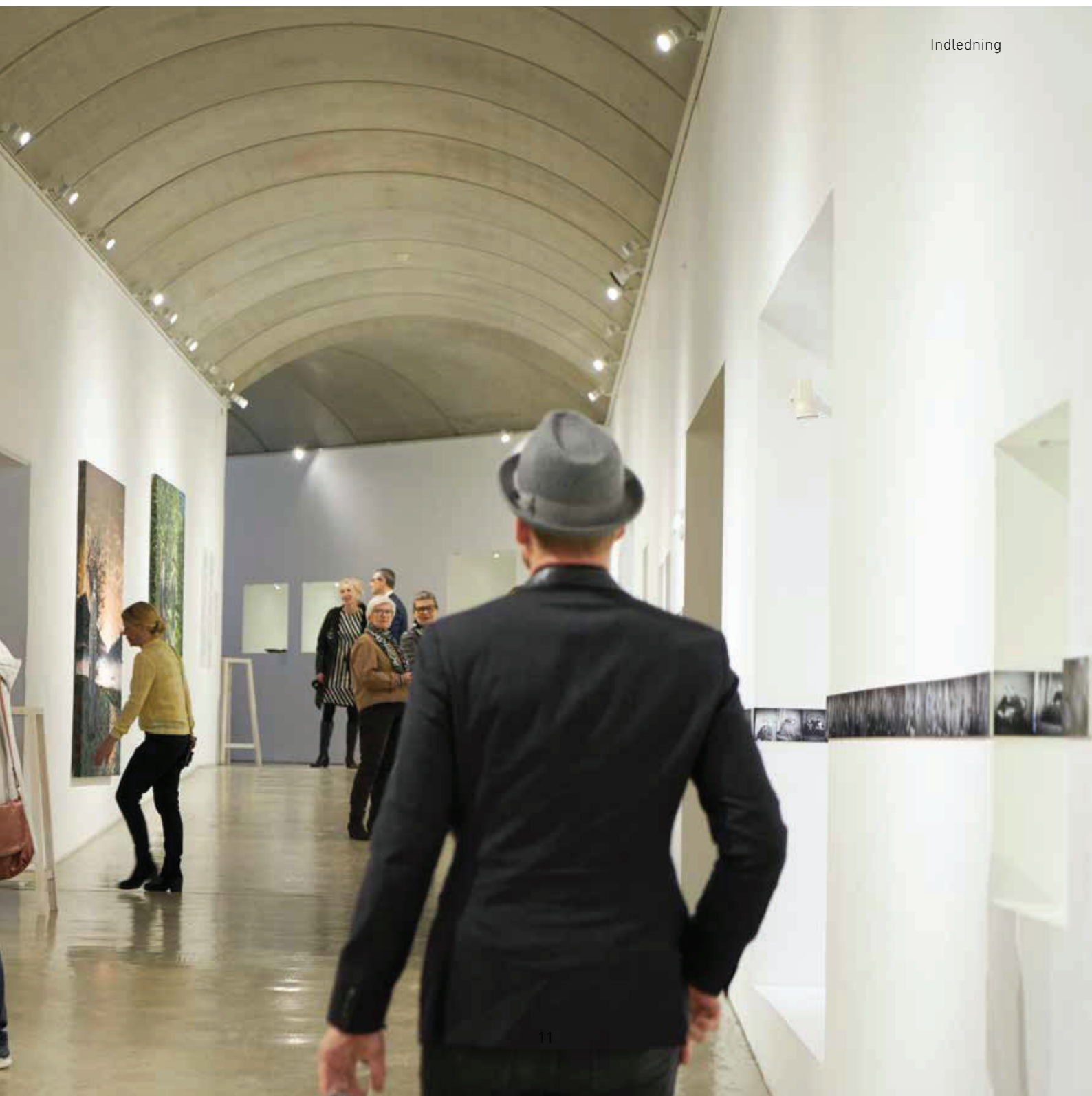
Industrisamfundets kulturarv

Lene Wul

I 2007 til 2011 satte Kulturstyrelsen sammen med en række af landets museer fokus på industrisamfundets kulturarv. Det betød blandt andet, at der blev udpeget 25 industrier af national betydning – også kaldet *25 fantastiske industrier*. Selv om der er tale om fantastiske industrier, betyder det dog ikke, at de er de mest betydningsfulde nationale industriminder, men afspejler til en vis grad, hvor i landet, der har været en lokal bevidsthed og fokus på bevaring og udforskning af den lokale industriarv.

Allerede nogle år forinden i 2003 havde den daværende Kulturarvsstyrelse bedt museer og kulturmiljøråd om at udarbejde rapporter over de vigtigste industriminder i lokalområdet. De udgør i dag kernen i det, som kunne kaldes industrihistoriens Danmarkskort. I Kolding blev følgende 11 industriminder udpeget: Andelssvineslagteriet, De Danske Mejeriers Maskinfabrik, FDB, Diesella, Brdr. Volkerts Fabrikker, Audiola, Kaalunds Sæbefabrikker, Georg Jensen Damaskvæveriet, Harteværket, Kolding Hørfabrik og Slotsmøllen. Ud af disse 11 industriminder er blot Harteværkets bygninger i dag fredet. Flere af de andre er enten helt revet ned eller blot erklæret af middel bevaringsværdi. Det er tankevækkende, når det samtidig er påvist i flere nationale undersøgelser, hvordan den lokale kulturarv kan være med til

at skabe værdi for både kommune, erhvervsliv og borgere.

Derfor har Kolding Stadsarkiv med årets tema ønsket at sætte fornyet fokus på industrialiseringen og dens betydning for Kolding. Meget af den vækst og den innovative kultur, som byen i dag er stolt af, kan et godt stykke af vejen tilskrives det fundament, som de første industrielle entreprenører lagde for over 150 år siden. Det er samtidig også fortællingen om fremvæksten af et klasesamfund, der med store økonomiske og sociale forskelle skabte grundlaget for den arbejderbevægelse, der har været en afgørende motor i den velfærdsmodel, som vi alle kender i dag.

På sin vis betød industrisamfundet en opløsning af den form for familie og fælleskaber, som tidligere havde eksisteret, men samtidig blev nye fælleskaber og familieformer etableret. Heriblandt andelsbevægelsen og foreningslivet, der blandt andet førte til udviklingen af virksomheder som FDB og De Danske Mejeriers Maskinfabrik i Kolding.

De mange teknologiske landvindinger gennem 1800-tallet var imidlertid en afgørende forudsætning for industrialiseringen, men den fik også betydning på andre områder – heriblandt fotografiets fødsel. Det betød blandt andet, at Kolding i 1857 fik sin første fastboende fotograf; Dines Christian Jochum Pontoppidan Aagaard. Han fotograferede i årene

1857 til 1880 flere tusinde koldingborgere og folk fra det, som i dag næsten svarer til Trekantsområdet. Det var i samme periode, at de første større industrivirksomheder etablerede sig i Kolding, en ny havn blev bygget i 1843, og jernbanen kom til byen i 1866. Vores unikke glaspladesamling fra Aagaard er i år blevet færdigscannet, og ud af de godt 2.100 glasplader er knap 700 personer på billederne blevet identificeret af flittige og entusiastiske slægtsforskere. Samlingen er allerede blevet anvendt til en række forskellige formidlingsaktiviteter, men den foreløbige kulmination var åbningen af udstillingen TIDSREJSEN på Trapholt i april i år. Udstillingen er et moderne kunstnerisk *mashup* af ti klassiske guldaldermalerier med 23 af de fotograferede personer fra Aagaard-samlingen, der gennem billedkunstneren René Holms fabulerende nyfortolkning leger med både det analoge og digitale medie på tværs af tid og rum. Et nyt og anderledes samarbejde mellem et arkiv, en billedkunstner og et kunstmuseum.

Den samfundstransformation, der således så småt tog sin begyndelse i midten af 1800-tallet, blev et skridt ind i en helt ny tidsalder, hvor forholdet mellem mennesket og maskiner satte nye rammer for måden at leve og arbejde på. Elektrificeringen omkring 1900-tallet ændrede således på afgørende vis vores infrastruktur. I Kolding blev det markeret ved elektricitetsværkets åbning i 1898. En bygning, der i dag rummer kommunens IT-afdeling. På sin vis en naturlig forlængelse af de funktioner, der tidligere lå

i bygningen. Computerens, internettets og digitaliseringens position i dag kan således sammenlignes med det gennembrud, som elektrificeringen fik i samfundet for lidt over 100 år siden.

Den omfattende digitalisering, der præger vores samfund i dag, kan samtidig være med til at understøtte en demokratisk adgang til kulturarven. Hermed gøres kulturarven åben for alle uanset baggrund og interesser. Det er ligeså kendetegnende for den strategi, som stadsarkivets arbejde bygger på. Vi arbejder således aktivt på, ikke blot at åbne vore samlinger for den brede befolkning, men også at vise nogle af de mangfoldige måder, dette materiale kan anvendes på. Dette har også været baggrunden for, at arkivet igen i år har bidraget til dette års kulturarvs-hack, der blev afholdt i Kulturstyrelsen i den sidste weekend af september. Her samledes IT-nørder, ingeniører, designere, kunstnere og kulturarvsfolk omkring den fælles interesse at bringe kulturarvsdata i spil på nytænkende og anderledes måder.

En af vores fornemmeste opgaver på arkivet er således at vise, hvorledes historien kan understøtte demokratiet og byde ind på aktuelle samfundsdebatter, så vi kan bidrage til samfundsudviklingen, og historien kan understøtte både innovation og innovations-tænkning. Derfor er det heller ikke en tilfældighed, at uddannelsestjenesten har udarbejdet en pædagogisk profil under overskriften: *Gennem lokalhistorien*

åbner vi globalhistorien. Arkivet inviterer således eleverne til at (be)røre historien med en æstetisk tilgang, lyst og genkendelighed til eget liv og berøringsflader. Med udgangspunkt i arkivets samlinger sættes der fokus på temaerne identitet, demokrati, industrialisering og velfærdssamfund. I forlængelse heraf har arkivet i samarbejde med flere skoler udviklet undervisningsforløbet *Den forunderlige rejse*, der inddrager elevernes lokale byrum til at fortælle historien om industrialiseringens aftryk. Byrummet og landskabet er ofte et overset oplevelsessted på trods af, at det netop er her, at man kan genfinde flere spændende levn fra den industrikultur, der tidligere har beriget og udviklet Kolding.

I disse tider hvor samskabelse og frivillighed er buzz-words, er *Koldingbogen* et godt eksempel på, at udgivelsen ikke bliver mindre interessant af, at den er skrevet af forskellige forfattere. Tværtimod bidrager disse forskelligheder til både dynamik og bevægelse i bogen, der samtidig samles i det fælles overordnede tema. *Koldingbogen* er nemlig en fælles opgave om vores fælles kulturarv og derfor også et fælles produkt, der er med til at styrke vores tilhørsforhold og identitet. Jeg vil gerne takke alle, der på hver sin måde er med til at gøre *Koldingbogen* til virkelighed. Lige fra forfatterne, arkivets medarbejdere og frivillige, vore trofaste sponsorer samt Kulturudvalget i Kolding Kommune.

Kaalunds Sæbefabrikker. Cirka 1930.

